
A TECHNOLOGICAL APPROACH TO OVERCOME SPECIFIC PHONOLOGICAL ERRORS MADE BY FOREIGN STUDENTS LEARNING BULGARIAN

Lidiya Kavrakova Medical University – Plovdiv, Bulgaria, Department of Languages and Specialized Training – Bulgarian Language Section, lkavrakova@abv.bg**Mariya Genova**Medical University – Plovdiv, Bulgaria, Department of Languages and Specialized Training – Bulgarian Language Section, miriam60@abv.bg

Abstract: The purpose of this article is to suggest a technological approach in order to help foreign students learning Bulgarian to overcome specific phonological mistakes at a beginning level.

The complex psychological process which takes place during foreign language acquisition is unavoidably accompanied by mother tongue interference. The interference takes place on various levels; however, it is definitely most noticeable with the new phonetic system acquisition. Differentiating phonemes which sound similar is a problematic area in Bulgarian language learning. Foreign students, regardless of their nationality, make specific phonetic-phonological errors, one of which is the so called Epenthesis [i] is being incorrectly inserted in word forms where only [ya] is required.

Certain word forms are differentiated in tables, thus helping to understand and rationalize the language regularities which is part of the core language skills for producing oral and written language. Word classes with grammatical forms requiring [-ya], [-iya] are presented in opposing rows. The suggested tables are of great practical value and have been approbated in teaching Bulgarian to foreign students at MU – Plovdiv. They enhance building phonemic perception of individual sound combinations. The work with the students has proved that the suggested technological approach is effective in forming certain practical skills to differentiate the structures in question and to use them appropriately in speaking.

Errors ‘anticipatory’ diagnosis enhances their assessment and defines the choice of a relevant technique in order to rectify them. A system of purposeful exercises has been developed to achieve good phonemic awareness, defined concept of sound-letter correspondence, knowledge of segmental and super segmental units of speech flow and good pronunciation. This approach activates students’ motivation in acquiring Bulgarian phonetics and phonology and implementing new general and medical vocabulary.

The technological approach suggested in the article is part of the teaching activities, designed to help learners master new knowledge and skills to use Bulgarian both in casual and academic environment. The main purpose of this technique and the observations from teaching practice is to share our professional experience and ideas so that the process of teaching Bulgarian as a foreign language could be optimizes.

Keywords: technological approach, phonological errors, differentiating, opposing rows.

**ЕДИН ТЕХНОЛОГИЧЕН ВАРИАНТ ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА СПЕЦИФИЧНИ
ФОНОЛОГИЧНИ ГРЕШКИ ПРИ ИЗУЧАВАНЕТО НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК ОТ
ЧУЖДЕНЦИ****Лидия Кавръкова**Медицински университет – Пловдив, България, Департамент за езиково и специализирано обучение – Секция „Български език“, lkavrakova@abv.bg**Мария Генова**Медицински университет – Пловдив, България, Департамент за езиково и специализирано обучение – Секция „Български език“, miriam60@abv.bg

Настоящата статия има за цел да предложи един технологичен вариант за преодоляване на някои специфични фонологични грешки при овладяването на българския език от чужденци в начален етап на обучение.

При фонологичното възприемане на чужд език протича сложен психологически процес, при който е неизбежно влиянието на родния език. Интерференцията протича на различни равнища, но най-категорично тя се проявява именно при усвояването на новата фонетична система. Проблемен момент в усвояването на българския език е разграничаването на сходно звучащи фонемни. Чуждестранните студенти (независимо от тяхната националност) допускат специфични фонетико-фонологични грешки. Една от тях е епентезата (неправилното вмъкване) на „-и“ във езикови форми, които „изискват“ употребата само на „-я“. Чрез диференцираното представяне в табличен вид на определени словоформи се постига разбиране и осмисляне на езиковите закономерности, което е част от стратегическите умения, свързани с продуцирането на собствена реч в устна и писмена форма. Представят се в опозиционни редове класове думи, чиито граматически форми съдържат окончанията *-я* и *-ия*. Предложените таблици с практически характер, апробирани в преподаването на български език на чуждестранни студенти в МУ - Пловдив, подпомагат формирането на фонематичен усет към отделни звукосъчетания в българския език. Работата със студентите показва, че намереният технологичен вариант е ефективен при формиране на практически умения за разграничаването на посочените структури и адекватната им употреба в речевата дейност.

„Изпреварващото“ диагностициране на грешките позволява тяхното систематизиране и обуславя избора на подходяща техника в посока на тяхното преодоляване. Разработена е система от целенасочени упражнения, свързани с изграждане на добър фонематичен слух, на дефинирани представи за звуково-буквените отношения, на знания за сегментните и суперсегментните единици на речевия поток и постигане на добро произношение. Този подход активира мотивацията на студентите за усвояване на фонетиката и фонологията на българския език и улеснява възприемането и употребата на новата обща и медицинска лексика. Предложеният в статията технологичен вариант е елемент от дейностите в обучението, насочени към овладяването на знания и умения за използване на българския език в общата и академичната сфера. Стремехът ни е чрез представените техники и наблюдения от преподавателската практика да споделим своя професионален опит и идеи за оптимизиране процеса на преподаване на българския език като чужд.

Ключови думи: технологичен вариант, фонологични грешки, диференциране, опозиционни редове.

Овладяването на българския език като чужд е процес, чиято цел е превръщането му в активно средство за комуникация. Това е невъзможно без познаването на лексикалните единици и тяхната звукова форма, без разграничаването, адекватното им възпроизвеждане и употреба в собствени текстове.

Според проф. Стойка Здравкова „периодът на ограмотяване е твърде важен за изграждане на диференцирани представи за звуково-буквените отношения, тъй като именно в този период се забелязва силна тенденция за подмяната им.“ А тези представи са база за създаване на трайни граматически и лексикални знания, приложими от чуждите студенти.

При фонологичното възприемане на чужд език протича сложен психологически процес, при който е неизбежно влиянието на родния език. Интерференцията протича на различни равнища, но най-категорично тя се проявява именно при усвояването на новата фонетична система – някои фонетико-фонологични грешки са обективно предопределени. Нашите наблюдения показват, че още в началния етап на обучението, при изучаване на азбуката и при първите стъпки на четивна техника, студентите не разграничават при слушане и писане определени фонетични и морфологични единици, което води до неправилна употреба на езиковите форми. Подценяването на грешки от този тип в процеса на обучение води до изработване на погрешни модели, което възпрепятства оптималното овладяване на езика. Неслучайно още през 1939 г. Ушински твърди, че „изчерпателното начално обучение не пренебрегва нищо, то постепенно ускорява своя ход; обучението, което пропуска много в началото, губи много повече време, за да попълни пропуските.... , и поправките, които именно защото се правят покрай другото, не произвеждат необходимото впечатление и трябва да се поправят непрестанно“. (Ушинский: 1939).

Установили сме, че независимо от това какъв е родният език на студентите, те изпитват еднакви трудности при диференцирането на някои езикови форми. Настоящата статия има за цел да открие част от типовите грешки на фонологично равнище, допускани често от чужди студенти от различни националности, и да посочи техника за тяхното избягване.

Анализът на българоезичната комуникация на чужди студенти откроява като един от проблемните моменти отсъствието на умения за диференциране на сходни фонологични и лексико-семантични структури. Предлагаме апробирани в обучението практически подходи за преодоляване на трудностите при разграничаване на близки по звучене езикови единици в устното и писменото общуване. Такива са

окончанията **-я** и **-ия**, съдържащи се в редица граматически форми (съществителни имена, местоимения, глаголи), които се „смесват“ от чуждите студенти. Представянето в опозиционни редове на класове думи в табличен вид се оказва ефективен технологичен вариант за формиране на посочените умения.

Известни са основните причини за допускане на посочените фонетико-фонологични грешки:

- във фонетичната система на родния език липсва съответният звук, поради което той се произнася и пише неправилно, като се заменя с друг познат звук;
- дифтонгите се записват с комплекс от букви под влияние на майчиния език.

Важен момент от подготвителния процес на началното оgramотвяване е развитието на фонематичния слух. Тази задача включва няколко етапа: слухов анализ на звуковете, близки по акустично-артикулационни признаци, слухов анализ и синтез на думите с различна сричкова структура и анализ и синтез на определени ритмични модели. Мекостта на съгласните представлява допълнителна фонематична характеристика, която трябва да бъде обект на специално внимание в началния етап на овладяване на българския език от чужденци. Анализът на грешките, свързани със системната замяна на **-я** с **-ия**, показва, че при обучаемите погрешно се създава слухово впечатление за дифтонгоидност, т.е. не за свързване на мека съгласна с гласна [а] - [б'ал], а за свързване на твърда гласна с [и] и [а] - [биал], което е вид епентеза. Добър подход за преодоляване на затрудненията на фонетико-фонологично, а в следствие и на писмено равнище, е изясняването на смислоразличителната страна на фонемите. За тази цел са подходящи задачи, включващи фонологичните опозиции в минимални двойки, както и лексикални упражнения с пароними. За обучаемите се подбират за слушане и артикулиране (неколкократно, с помощта на преподавателя) примери с двойки думи като лява – лава [л'ава] - [лава], мярка – марка [м'арка] - [марка], но - мия [мия], и по аналогичен начин се разкрива фонологичната разлика между окончанията при класовете думи, образуващи опозиционни редове и представени в таблицата. В посочените думи чуждите студенти имат възможност да „видят“ и чуят **м** в три варианта – твърдо **м**, меко **м** и **м** пред **-ия**.

В процеса на работа, без излишно теоретизиране, преподавателят чрез таблицата запознава студентите с „опозиционните“ групи думи, различаващи се по окончанията **-я** и **-ия**.

Разграничаване на съществителни имена, глаголи и местоимения

с окончания -я и -ия

-ИЯ [-ИЙА]

Собствени имена на жени или географски обекти	Съществителни и имена от гръко-латински произход, женски род	Съществителни имена, среден род, множествено число	Съществителни и имена, женски род, единствено число	Глаголи от първо спрежение, сегашно време	Показателни местоимения, множествено число
Антония, Димитрия, Евгения, Лидия, Мария, Силвия, София и др. Азия, Англия, България, Гърция, Индия, Италия, Румъния, Сърбия, Турция, Тракия и др.	акция, алергия, артерия, аудитория, биология, география, лаборатория, лекция, линия, материя, поезия, психология, фармация, функция, химия и др.	знания, изследвания, обобщения, обучения, понятия, състояния, упражнения, (в ед. ч. завършват на <i>-не</i> или <i>-ние</i> : изследване, обобщение)	беднотия, лудория, простотия, щуротия	бия, крия, мия, пия, шия	тия ония

-Я ['А]

Собствени имена на жени	Съществителни имена за места (свързани с дейност), женски род, единствено число	Съществителни имена за лица жени (националност и др. значения), единствено число	Глаголи от второ спрежение, сегашно време	Местоимения
Валя, Ваня, Галя, Петя, Соня, Саня, Толя	баня, закусвалня, къпалня, пералня, чакалня, читалня	гъркиня, полякиня, туркиня, робиня, богиня, графиня, монахиня, царкиня	благодаря, вървя, моля, ходя	тя тях

Към всеки от двата фонетико-фонологични модела принадлежат съществителни имена от женски и среден род, лично и показателни местоимения и глаголи от първо и второ спрежение. Така още в началния етап на усвояване на фонетичната система на българския език чуждите студенти възприемат и запомнят двата варианта – например на собствени имена на лица в женски род като Антония – Соня, и осъзнават и на звуково, и на графично ниво разликата между окончанията. Таблицата дава представа за различието между правописа и произнасянето на глаголите от първо и второ спрежение, което не се осъзнава веднага от обучаемите - „чуването“ на **-ия** при глаголи от първо спрежение се пренася от тях автоматично и върху второ спрежение при формите за 1 лице единствено число и 3 лице множествено число - *пия – пият, ходя - ходят*, което се изписва и даже изговаря като *ходия* и *ходият*. Чрез таблицата и фонетичния анализ на подбрани думи чуждите студенти усвояват смислоразличителната функция на консонантната мекост в българския език и започват да преодоляват типични правописни, но и лексикални грешки. Пример за тях е смесването на *тя* и *тия*, *оня* и *ония*. В активния речник на студентите има названия на националности и страни, които се усвояват още в началния етап. При тях е налице механично пренасяне на окончанието **-ия** от съществителното собствено име – Гърция, Турция, върху съществителното нарицателно за националност – *гъркиня, туркиня*. В таблицата се представя фонологичната разлика между двете групи съществителни.

Предложената в табличен вид информация успешно може да се използва при практически задачи:

- свързани със слушане, възприемане и произнасяне, което позволява преподавателят да демонстрира техниката на учленяването на съответните групи звукове и своевременно да коригира неправилния изговор на студентите.
- за самостоятелна работа, изискващи употреба на думи с окончания **-я** и **-ия** в изречения и текст.
- с игрови характер, които създават атмосфера, съчетаваща учене и удоволствие – коментар на кратки „объркани“ текстове, редактиране на „странни“ грешки поради паронимия и др.

Открояването на определени елементи на грамотността, които затрудняват чуждите студенти в началния етап на овладяване на българския език, подпомага намирането на ефективни технологични варианти в обучението. Таблиците позволяват не само открояването на разликите и осъзнаване на опасността от допускане на грешки, но и приложени към съответното учебно помагало, се превръщат в средство за справка и самокорекция от страна на изучаващите български език. Прекият достъп на обучавания до структурирана информация, чрез която той преодолява собствените си „колебания“ в употребата на специфични форми, мотивира активното му участие в учебния процес, а това е предпоставка за оптималното усвояване на езика.

Според Чомски „параметрите на комуникативната компетентност са динамични - те се ограничават или разширяват в съответствие със степента на владенето на съответния език“. А езикът е „феномен без граници и в същото време граница“. Усвояването на българския език от чуждите студенти превръща границата в мост между културите.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Граматика на съвременния български книжовен език. Т. I. Фонетика. С., 1982.
 [2] Бояджиев, Т. Съвременен български език, Фонетика, София, Изток-Запад, 1999.
 [3] Здравкова, Ст. Система на обучение по писане и краснопис. Изд. Просвета, София., 1991